

Sundbybergs stads kemikalieprogram 2030

Så växer vi giftfritt!

Titel: Sundbybergs stads kemikalieprogram 2030

Omslagsbild: Lars Lisasson

Grafisk form: ETC Kommunikation AB

Tryckeri: Modin

ISBN: [\[Klicka här och skriv\]](#)

© Sundbybergs stad

Östra Madenvägen 4 · 172 92 Sundbyberg

08-706 80 00 · info@sundbyberg.se · www.sundbyberg.se

Sammanfattning

Att upprätta ett kemikalieprogram är en del av kommunkoncernens arbete mot den nationella målsättningen om en giftfri miljö. Sundbyberg stads kemikalieprogram 2030 är ett övergripande och styrande dokument som omfattar alla verksamheter i kommunkoncernen och visar vägen till ett giftfritt Sundbyberg 2030. Programmet är avgränsat till de områden som kommunkoncernen har rådighet över och kompletterar andra dokument i staden, tillsynsuppdrag och lagstiftning som berör arbete med en giftfri miljö.

Kemikalieprogrammets syfte är att skapa giftfria livsmiljöer för de som bor, verkar och vistas i Sundbybergs stad genom att minska inköp, användning och spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen och produkter i kommunkoncernens verksamheter. I synnerhet syftar programmet till att minska spridning och exponering av de ämnen som bedöms som särskilt skadliga för människors hälsa och miljö – *utfasningsämnen, hormonstörande ämnen* och *prioriterade riskminskningsämnen*. Eftersom barn är extra känsliga för exponering av kemikalier är barn och ungas vistelsemiljöer prioriterat i kommunkoncernens arbete för en giftfri miljö.

Med kemikalieprogrammet vill Sundbybergs stad även minska risker för spridning av mikroplaster samt tydliggöra stadens ställningstagande för att minska risker för spridning och exponering av miljöföroreningar från förorenade områden.

Kemikalieprogrammet har fyra fokusområden – *kemikaliehantering, barns vistelsemiljöer, byggnation och anläggning* samt *upphandling och inköp* – som beskriver hur kemikalieprogrammets syfte och målsättningar ska uppnås genom särskilda utvecklingsinsatser samt genom att fastställa kommunkoncernens övergripande förhållningssätt och ställningstagande vad gäller utförande och prioriteringar. Fokusområdena är utformade efter verksamhetsområden inom kommunkoncernen där betydande risker för spridning eller exponering av miljöföroreningar kan föreligga eller uppkomma och där kommunkoncernen har möjlighet att göra stor skillnad.

Genomförandet av kemikalieprogrammets utvecklingsinsatser sker genom kommunkoncernens befintliga processer för planering och uppföljning i budgetprocessen. Utvecklingen av arbetet följs upp i nämnderna och bolagens verksamhetsberättelser samt på en övergripande nivå i stadens hållbarhetsredovisning. Hållbarhetsredovisningen fungerar som ett underlag i stadens budgetprocess för planering och uppföljning.

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Kemikalier finns överallt och sprids i samhället	5
1.2	Barn och unga prioriteras	6
2	Kemikalieprogrammets syfte, mål och fokus	7
2.1	Övergripande mål för ett giftfritt Sundbyberg	7
2.2	Fokusområden	8
3	Genomförande och uppföljning	9
4	Avgränsning och relaterade styrande dokument	10
5	Vägen till ett giftfritt Sundbyberg 2030	11
5.1	Kemikaliehantering	11
5.2	Barns vistelsemiljöer	12
5.3	Byggnation och anläggning	12
5.4	Upphandling och inköp	14

1 Inledning

Kemikaliers negativa effekter på människors hälsa och på miljön har uppmärksammats allt mer på senare tid. Stadens vision 2030 - Sundbyberg växer med dig! Levande, nytänkande och tillsammans - är vägledande i arbetet med kemikalieprogrammet. Kemikalieprogrammet har tagits fram för att konkretisera hur Sundbyberg kan utvecklas och växa giftfritt. Målgruppen för programmet är nämnder och bolag i kommunkoncernen och i förlängningen de som bor, verkar och vistas i Sundbyberg. Sundbybergs stad välkomnar andra organisationer och bolag att ta del av och använda kemikalieprogrammet i sitt arbete mot en giftfri miljö.

Sundbybergs stad och dess bolag har sedan länge arbetat med att ställa kemikaliekrav när vi bygger hus och när vi genomför upphandlingar. Sundbyberg var även en föregångarkommun med Handlingsplan för giftfri förskola som antogs i kommunstyrelsen 2014. Därtill är Sundbybergs stad sedan 2018 medlem i en delregional kemikaliesamverkan tillsammans med kommunerna Järfälla och Huddinge. Kemikaliesamverkan har en kemikaliesamordnare anställd som stöttar medlemskommunerna i deras arbete mot en giftfri miljö.

Med detta kemikalieprogram tar kommunkoncernen ytterligare ett steg i arbetet mot den nationella målsättningen om en giftfri miljö. Ett mål som innebär stora men också nödvändiga utmaningar. Kommunkoncernen behöver genom hela organisationen undvika att miljöföroreningar sprids genom att systematiskt fasa ut användningen av ämnen som kan skada människor och miljö. Det gäller val av material, varor och kemtekniska produkter men även att åtgärda föroreningar som redan har spritts i vår miljö och som utgör en risk för människors hälsa och ekosystem. Genom aktivt arbete med försiktighetsprincipen, produktvalsprincipen (substitutionsprincipen) och kunskapskravet som är delar av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken kan kommunkoncernen nå långt i strävan mot en giftfri miljö.

1.1 Kemikalier finns överallt och sprids i samhället

Kemikalier används överallt och har i många fall bidragit positivt till det moderna samhällets utveckling. Kemikalieindustrin har ökat kraftigt sedan 70 år tillbaka. De exakta mängderna är osäkra men världsproduktionen av kemikalier var mindre än 10 miljoner ton per år på 1950-talet och är sannolikt mer än 1000 miljoner ton idag. Hundratusentals olika ämnen används för att ge produkter och material önskvärda egenskaper såsom elasticitet, värmetålighet och fett- och vattenavvisande egenskaper.

Kemikalier frigörs och sprids från varor och kemiska produkter vid produktion, under användning och vid avfallshantering. Alla kemikalier är inte miljö- eller hälsofarliga men det finns anledning för samhället att ta de effekter som kemikalier kan ha på miljö och hälsa på allvar. Stora osäkerheter finns om effekterna av de enskilda kemikalier som vi exponeras för. Än mer osäkert är vilken kombinationseffekt (cocktail-effekt) som blandningen av många ämnen kan ge. De negativa effekterna är

ofta inte tydliga men forskning visar på allt starkare samband mellan folksjukdomar och påverkan från industrikemikalier som vi utsätts för i låga doser under lång tid.

EU har världens bästa kemikalielagstiftning men trots det råder stor okunskap om de flesta av våra kemikalier, även de som används i stor skala och som är godkända att användas. Det är därför av stor vikt att vi begränsar, är kritiska och tillämpar försiktighetsprincipen vid användning av kemikalier med miljö- och hälsofarliga egenskaper. Särskilt viktigt är att staden intar en aktiv roll för att minska användningen av de produkter som innehåller ämnen med särskilt farliga egenskaper. I de fall, där man inte kan byta ut det kemiska ämnet mot ett bättre alternativ måste hanteringen ske på ett säkert sätt.

Kemikalier kan också påverka den biologiska mångfalden på land och i vatten, bland annat genom negativ påverkan på pollinatörer (såsom bin och fjärilar). För att skydda den biologiska mångfalden har Sundbybergs stad sedan tidigare uteslutit all användning av kemiska bekämpningsmedel i parkskötseln. I stället använder staden sig vid behov av mekanisk ogräsrensning.

På senare tid har spridning av mikroplaster och dess negativa effekter på ekosystem och havslevande arter uppmärksammas. Det är därför av vikt att staden tillämpar försiktighetsprincipen och begränsar både användning och spridning även av mikroplaster.

1.2 Barn och unga prioriteras

Barn och ungas vistelsemiljöer är prioriterat i arbetet för en giftfri miljö. Genom riktade åtgärder reduceras risken för exponering av farliga ämnen för den prioriterade målgruppen men även för övriga grupper i samhället.

Barn är mer känsliga för kemikalier än vuxna eftersom deras kroppar inte är färdigutvecklade. Hjärna, immunförsvar och hormonsystem fortsätter att utvecklas efter födseln och barn är därför extra känsliga för påverkan av kemikalier. Små barn utforskar världen med händer och mun och har också ett annat rörelsemönster än vuxna. Genom att röra sig nära golvytan exponeras barn för mer damm än vuxna och därmed för hälsoskadliga ämnen som ansamlas i dammet. Dessutom har barn tunnare hud, andas, äter och dricker mer i förhållande till sin vikt än vad vuxna gör, vilket ökar upptaget av kemikalier hos barn. Det är därför viktigt att se över barnens närmiljö och undvika sådant som kan innebära hälsorisker. Yngre barn ska på grund av sina beteendemönster och extra känslighet prioriteras primärt och äldre barn sekundärt. Eftersom utvecklingskador också kan ske på foster bör även vikt läggas vid att skydda vuxna i barnafödande ålder och gravida kvinnor för exponering av hormonstörande ämnen.

2 Kemikalieprogrammets syfte, mål och fokus

Kemikalieprogrammets syfte är att skapa giftfria livsmiljöer för de som bor, verkar och vistas i Sundbybergs stad genom att minska inköp, användning och spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen och produkter i kommunkoncernens verksamheter. I synnerhet syftar programmet till att minska spridning och exponering av de ämnen som bedöms som särskilt skadliga för människors hälsa och miljö.

Därför avser kemikalieprogrammet att

- fasa ut användningen av produkter, varor och material i kommunkoncernens verksamheter som innehåller *utfasningsämnen*¹ (inklusive *hormonstörande ämnen*²)
- minimera risker som kan orsakas av ämnen som klassificeras som *prioriterade riskminskningsämnen*³

Kemikalieprogrammet syftar även till att minska risker för spridning av mikroplaster samt tydliggöra Sundbybergs stads ställningstagande för att minska risker för spridning och exponering av miljöföroreningar från förorenade områden. **Fel! Hittar inte referenskälla.** och **Fel! Hittar inte referenskälla.** är vägledande för kemikalieprogrammets syfte och kommunkoncernens arbete mot en giftfri miljö.

2.1 Övergripande mål för ett giftfritt Sundbyberg

Kemikalieprogrammets syfte och målsättningar beskriver hur ett giftfritt Sundbyberg ser ut år 2030. Kemikalieprogrammets övergripande mål till 2030 är att

- barns vistelsemiljöer i kommunkoncernens verksamheter är giftfria
- utfasningsämnen ej förekommer i kommunkoncernens verksamheter
- hormonstörande ämnen ej förekommer i kommunkoncernens verksamheter
- det inte finns någon betydande risk för exponering av prioriterade riskminskningsämnen i kommunkoncernens verksamheter
- spridning av mikroplaster från kommunkoncernens verksamheter har begränsats

De miljöer som barn vistas i och de produkter, varor och material som barn exponeras för är prioriterade i arbetet med att uppnå programmets övergripande mål.

¹ Kemikalieinspektionens beskrivning av utfasningsämnen är ämnen med särskilt allvarliga egenskaper för människors hälsa och miljö. Enligt det av Riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö ska användningen av särskilt farliga ämnen upphöra så långt det är möjligt. En del av dessa ämnen är redan förbjudna i olika användningar. I EU-lagstiftningen Reach kommer sådana ämnen att successivt bli föremål för tillståndsprövning. Se även **Fel! Hittar inte referenskälla.**

² Kemikalieinspektionens beskrivning av hormonstörande ämnen är sådana ämnen som är främmande för kroppen och kan störa kroppens eget hormonsystem. Ämnena kan exempelvis bidra till utveckling av cancer eller påverka ämnesomsättningen och förmågan att få barn. I nuläget saknas en gemensam klassificering och standardiserade testmetoder för att identifiera ämnen med hormonstörande effekter. För identifiering av misstänkta hormonstörande ämnen utgår Sundbybergs stad från SIN-list (Substitute it now!) framtagen av organisationen ChemSec. Se även **Fel! Hittar inte referenskälla.**

³ Kemikalieinspektionens beskrivning av prioriterade riskminskningsämnen är ämnen som har farliga egenskaper men som har något mindre allvarliga egenskaper för hälsa och miljö jämfört med utfasningsämnen. En del prioriterade riskminskningsämnen är redan förbjudna i vissa användningar. Se även **Fel! Hittar inte referenskälla.**

2.2 Fokusområden

Kemikalieprogrammets fyra fokusområden visar vägen till ett giftfritt Sundbyberg 2030. Fokusområdena beskriver hur de övergripande målsättningarna i kemikalieprogrammet ska uppnås genom särskilda utvecklingsinsatser samt genom att fastställa kommunkoncernens övergripande förhållningssätt och ställningstagande vad gäller utförande och prioriteringar. Fokusområdena är utformade efter verksamhetsområden inom kommunkoncernen där betydande risker för spridning eller exponering av miljöföroreningar kan föreligga eller uppkomma och där kommunkoncernen har möjlighet att göra stor skillnad.

Kemikalieprogrammets fyra fokusområden är

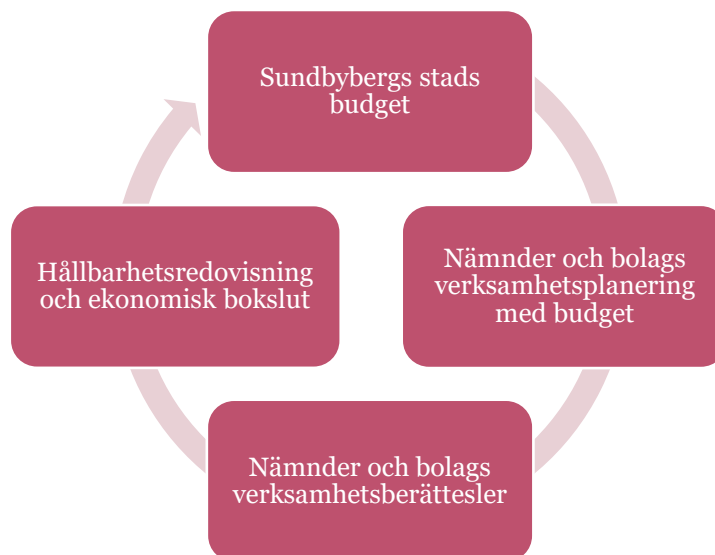
- Kemikaliehantering
- Barns vistelsemiljöer
- Byggnation och anläggning
- Upphandling och inköp

3 Genomförande och uppföljning

Fokusområdenas övergripande förhållningssätt och ställningstaganden ska efterlevas fortlöpande i kommunkoncernens verksamheter medan utvecklingsinsatserna har en satt tidsram för genomförande och pekar ut vilka nämnder och bolag som är berörda.

Genomförandet av kemikalieprogrammet följs upp på en övergripande nivå i stadens hållbarhetsredovisning som är en del av stadens årsredovisning med ekonomiskt bokslut. Hållbarhetsredovisningen utgör ett underlag för kommunkoncernens budgetarbete och blir på så vis vägledande för prioriteringar i budget. Staden ska även utgöra ett stöd till nämnderna och bolagens arbete med kemikalieprogrammet.

Genomförande och uppföljning av kemikalieprogrammets utvecklingsinsatser sker genom kommunkoncernens befintliga processer för planering och uppföljning (figur 1). Beroende på utvecklingsinsatsens utformning sker genomförande och uppföljning antingen i nämnderna och bolagens ordinarie planerings- och uppföljningsprocess eller direkt i verksamhetsspecifika processer och projekt.

Figur 1. Sundbybergs stads ordinarie planerings- och uppföljningsprocess.

Kemikalieprogrammets utvecklingsinsatser följs upp på en övergripande nivå i stadens hållbarhetsredovisning som är ett samlat dokument för att redovisa och analysera utvecklingen av kommunkoncernens hållbarhetsarbete. Hållbarhetsredovisningen fungerar som ett underlag i stadens budgetprocess för planering och uppföljning.

4 Avgränsning och relaterade styrande dokument

Kemikalieprogrammet är ett övergripande styrande dokument som omfattar alla verksamheter i kommunkoncernen och visar vägen till ett giftfritt Sundbyberg 2030. Kemikalieprogrammet fokuserar på utfasning och att minska spridning och exponering av miljöföroreningar och mikroplaster i kommunkoncernens verksamheter och fastigheter utifrån beskrivningar i respektive fokusområde. Programmet är avgränsat till de områden som kommunkoncernen har rådighet över och kompletterar andra beslutade styrande dokument i staden, tillsynsuppdrag och lagstiftning som berör arbete med en giftfri miljö.

Utöver kemikalieprogrammet arbetar kommunkoncernen även för att nå målet en giftfri miljö inom områden som luftföroreningar, dagvatten, dricksvatten, avloppsvatten, spridning av slam, avfall och livsmedel. Nedan listas relaterade styrande dokument i Sundbybergs stad med direkt koppling till arbetet för en giftfri miljö. Lagstiftning som berör arbetet med en giftfri miljö och kommunkoncernens tillsynsuppdrag beskrivs närmare i **Fel! Hittar inte referensälla.**

Relaterade styrande dokument

- Avfallsplan 2021–2032
- Sundbybergs stads översiktsplan
- Sundbyberg stads upphandlingspolicy
- Sundbyberg stads fordonspolicy (planerat antagande 2021)
- Strategi för ett hållbart Sundbyberg
- Sundbyberg stads dagvattenpolicy
- Sundbyberg stads dagvattenstrategi (planerat antagande 2021)
- Sundbyberg stads vatten- och avloppspolicy
- Sundbyberg stads handlingsplan för giftfria förskolor
- Sundbyberg stads måltidspolicy
- Sundbybergs stads lokal- och fastighetsstrategi (planerat antagande i mars 2021)
- Sundbybergs stads riktlinjer, inventering och åtgärdsplan för lekplatser
- Sundbybergs stad – Teknisk handbok

5 Vägen till ett giftfritt Sundbyberg 2030

Fyra fokusområden med övergripande förhållningssätt, ställningstaganden samt utvecklingsinsatser

5.1 Kemikaliehantering

För att kunna bedriva ett aktivt och kostnadseffektivt utfasningsarbete behöver kommunkoncernen arbeta enhetligt och systematiskt med inventering av de kemtekniska produkter som används i alla verksamheter. I nuläget är det främst de anmälningsskyldiga verksamheterna som på grund av lagkrav har ett system för det. En systematisk kemikaliehantering omfattar behovsanalys, bedömning, inköp, förvaring, hantering samt kassering av kemtekniska produkter. Det innebär att verksamheter i kommunkoncernen som hanterar kemtekniska produkter behöver säkerställa följande punkter:

- Se över vilka behov av kemtekniska produkter som finns i verksamheterna.
- Bedöm vilka alternativ som är mest lämpliga, både ur ett tillämpningsperspektiv och utifrån målsättningar i detta program.
- Se till att inköp sker från upphandlat avtal där krav på produkterna har kunnat ställas.
- Uppfyll de lagar och regler för förvaring, hantering och kassering av kemtekniska produkter som finns inom området med hänsyn till arbetsmiljö, miljö och hälsa samt säkerhet.
- Upprätthåll en kemikalieförteckning över samtliga kemtekniska produkter inom kommunkoncernens verksamheter. Innehåll av utfasningsämnen, hormonstörande ämnen och prioriterade riskminskningsämnen ska framgå.
- Säkerställ en funktion i varje verksamhet som ser till att verksamheten efterlever ovanstående punkter.

Som stöd till den systematiska kemikaliehanteringen behöver kommunkoncernen ta fram rutiner och verktyg till verksamheternas systematiska kemikaliehantering.

Utvecklingsinsatser	Tid för genomförande	Planering och uppföljning	Berörda nämnder/bolag
Tillhandahålla övergripande verktyg med rutiner för en systematisk kemikaliehantering för alla verksamheter.	2021–2023	Stadens ordinarie planerings- och uppföljningsprocess	KS (i samarbete med STN, BTN, KFN, Förvaltaren AB och Lokalfastigheter AB)
Implementering av systematisk kemikaliehantering i alla verksamheter.	2023–2024	Stadens ordinarie planerings- och uppföljningsprocess	Samtliga nämnder och bolag

5.2 Barns vistelsemiljöer

Barn och ungas vistelsemiljöer är ett prioriterat område i kemikalieprogrammet. Detta fokusområde ska säkerställa att miljöer i kommunkoncernens verksamheter där barn och unga vistas är säkra och att risken för exponering av miljö- och hälsoskadliga ämnen minimeras. Barn vistas stor del av sin tid inomhus i förskolan, skolan och i fritidsverksamheter. Staden har stor möjlighet att påverka och minska barnens exponering för kemikalier i de här verksamheterna. Miljö- och hälsoskadliga ämnen kan läcka ut från material och saker i barnens omgivning, exempelvis från leksaker, madrasser, textilier och plastgolv. Vissa av kemikalierna ansamlas i damm, därför är en fungerande ventilation och rutiner för städ och tvätt viktiga. Utevistelse för barnen är också ett sätt att minska exponeringen för farliga ämnen. Men även utemiljön behöver ses över eftersom det finns material med miljö- och hälsofarliga ämnen även utomhus, som gamla bildäck, mjuka bollar och olika träinstallationer med olämplig impregnering.

Sundbybergs stad har sedan 2014 haft en handlingsplan för giftfri förskola. Handlingsplanen omfattar åtgärder som rensning av olämpliga saker i barnens miljö men också upphandling och byggnation.

Utvecklingsinsatser	Tid för genomförande	Planering och uppföljning	Berörda nämnder/bolag
Aktualisera Handlingsplan för Giftfri förskola. Handlingsplanen utökas till att även omfatta grundskola och fritidsverksamhet.	2021–2022	Ordinarie planerings- och uppföljningsprocess	KS, KFN, FN, GGN, Lokalfastigheter AB, Förvaltaren AB

5.3 Byggnation och anläggning

Bygg- och anläggningsmaterial kan innehålla kemiska ämnen med egenskaper som är skadliga för människors hälsa och för miljön. Ämnena kan läcka ut till omgivningen under hela produktens livscykel, från framställning av råvaran och under driftasen till rivning och återvinning. Därför är det viktigt att undvika miljö- och hälsoskadliga ämnen i byggmaterial. Produkter med nanopartiklar bör undvikas och hanteras med försiktighetsprincipen i åtanke, som hjälp har till exempel Sunda Hus symboler som markerar produkter med nanopartiklar.

Verksamhetsspecifika styrande dokument som finns i kommunkoncernen inom byggnation och anläggning är viktiga verktyg för att nå kommunkoncernens målsättningar inom giftfri miljö. Dessa dokument kan vara handböcker som behandlar tekniska specifikationer för material eller processer i olika skeden av bygg- och anläggningsprocessen. Försiktighetsprincipen skall tillämpas vid exploatering, byggnation och anläggning samt drift.

När kommunkoncernen bygger används Miljöbyggands miljöklassningssystem som baseras på svenska bygg- och myndighetsregler samt svensk byggpraxis. Med tillämpandet av systemet vill kommunen garantera att nyproducerade och renoverade byggnader uppförs på ett ansvarsfullt sätt. En byggnad kan uppnå klassning brons, silver eller guld. Beslut om vilken nivå ett nybyggnadsprojekt ska uppnå ska finnas

med i det projektspecifika programmet. Kommunkoncernens mål är att uppnå silver men med ambitionen att nå guld. De indikatorer i Miljöbyggnad som berör kemikalier bör särskilt beaktas i arbetet mot en giftfri miljö.

Vid byggnation använder kommunkoncernen även materialdatabaserna SundaHus och Byggvarubedömningen. SundaHus och Byggvarubedömningen är databaser med byggvaror som är bedömda och klassade med hänsyn till dess innehåll och framställning. Utifrån bedömningarna i materialdatabaserna kan kommunkoncernen säkerställa att exponering av miljö- och hälsoskadliga ämnen minimeras från byggmaterials hela livscykel när kommunkoncernen bygger. Materialdatabaserna ger även möjlighet att dokumentera vilka material som har använts i byggnaden och var de är placerade. Vid byggnation och anläggningsarbeten bör en materialdatabas användas för att kunna säkerställa trygga materialval och dokumentation. Antingen för hela projekt eller för vissa utvalda produktområden. Beslut om hur materialdatabaser används samt vilken nivå som ska uppnås ska finnas med i det projektspecifika programmet och det ska bedömas utifrån kommunkoncernens målsättningar för en giftfri miljö. Vid byggnation av förskolor och skolor ska giftfria material väljas och fokus ska vara på att skapa giftfria miljöer genom att använda material som motsvarar den högsta eller näst högsta nivån i SundaHus.

För att kunna minska risker med spridning och exponering av miljöföroreningar från befintliga fastigheter behöver kommunkoncernen även arbeta förebyggande med inventeringar i enlighet med kommunkoncernens målsättning för en giftfri miljö.

Vid byggnation och anläggning eftersträvar kommunkoncernen att använda material som har störst potential att cirkulera som material och ingå i ett giftfritt kretslopp. Vid byggnation, renovering, rivning och anläggning uppkommer överblivet material och massor. Avfall ska i första hand förebyggas, det avfall som uppstår trots förebyggande åtgärder ska återanvändas eller materialåtervinnas enligt EU:s avfallshierarki. Giftfria kretslopp är en förutsättning för att material ska kunna cirkulera. Vid byggnation och anläggning ska uppkomst av bygg- och rivningsavfall hanteras så att inte risker för spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen förekommer. Korrekt hantering säkerställs i upprättade kontrollplaner för projekt.

Anläggningar som konstgräsplaner med gummigranulat och lekplatser med gummiunderlag är aktuella frågor både ur ett hälso- och ur ett miljöperspektiv, exempelvis för att minska spridning av mikroplaster. Val av fallskyddsunderlag, boll- och lekytor samt skötsel av dem ska ske i enlighet med kommunkoncernens målsättning för en giftfri miljö.

För att även kunna påverka utvecklingen mot en giftfri miljö på mark som inte ägs av kommunkoncernen behöver Sundbybergs stad, genom planmonopolet bygga relationer och föra dialog med exploatörer och entreprenörer kring Sundbybergs stads målsättning inom giftfri miljö och ett giftfritt byggande.

Kommunen ansvarar för att planlägga användningen av mark och vatten och det är kommunens ansvar att utreda om marken är lämplig för det tänkta ändamålet. Samverkan och dialoger vid exploatering är därför även viktig beträffande eventuell förekomst av markföroreningar. Vid förändrad markanvändning ska förekomst av eventuella markföroreningar undersökas och sanering vid behov utföras. Vid planering

av bostäder, skolor och förskolor är det extra viktigt att marken undersöks och saneras vid behov. Med dialog i ett tidigt skede minskar risken för att projekt försenas och att kostnaderna ökar. Vid upptäckt av ett förorenat område ska ansvarig tillsynsmyndighet genast meddelas för vidare hantering.

Utvecklingsinsatser	Tid för genomförande	Planering och uppföljning	Berörda nämnder/bolag
Handböcker och andra styrande dokument som behandlar tekniska specifikationer för material eller processer i olika skeden av bygg- och anläggningsprocessen verkar för kommunkoncernens målsättning med en giftfri miljö.	Fortlöpande	I samband med aktualisering av berörda styrande dokument sker bedömning och revidering av ansvarig nämnd, bolag eller dokumentansvarig.	KS, STN, KFN, Lokalfastigheter AB, Förvaltaren AB, SAVAB, Stadsnät AB
Inventeringar av befintliga fastigheter genomförs förebyggande i förvaltningsfasen i enlighet med kommunkoncernens målsättning för en giftfri miljö. Eventuella åtgärder hanteras genom ordinarie underhållsplan.	Inventeringar sker fortlöpande och är senast genomfört 2030.	Ordinarie planerings- och uppföljningsprocess	KS, Lokalfastigheter AB, Förvaltaren AB
Vid exploateringsavtal verkar staden för målsättningarna med en giftfri miljö.	Fortlöpande.	Ansvarig nämnd för avtalsskrivning ansvarar för genomförande och uppföljning	KS

5.4 Upphandling och inköp

Offentlig upphandling är ett viktigt styrmedel för att minska risker med kemikalieexponering. Genom att ställa kemikaliekrav och krav på miljömärkning vid upphandling drivs marknaden mot giftfria produkter och tjänster.

Sundbyberg stad ska arbeta strategiskt och aktivt för att bidra till och uppnå miljömässig hållbarhet vid upphandling. Sundbybergs stad upphandlar varor, tjänster, IT och entreprenader för ett par miljarder kronor varje år. De leverantörer kommunen ingår avtal med ska bidra till att stadens övergripande miljömål uppnås. Genom att ställa väl avvägda krav på de leverantörer och produkter som upphandlas kan upphandlingsverksamheten även bidra till kommunkoncernens arbete för en giftfri miljö. Kommunkoncernen ska genom miljökrav bland annat bidra till utfasning av farliga ämnen, minskade avfallsmängder, att främja återbruk samt att öka andelen ekologiska livsmedel.

Krav för att minska mängden miljö- och hälsofarliga kemikalier i produkter som handlas in till staden bör så långt som möjligt, när det är relevant, ställas i enlighet

med kommunkoncernens målsättning i arbetet med giftfri miljö och utefter den utfasningslista som beskrivs i **Fel! Hittar inte referenskölla**. Att ställa kemikaliekrav på produktgrupper som köps in till verksamheter med barn och unga ska prioriteras. För dessa produkter bör minst upphandlingsmyndighetens krav på avancerad nivå eller liknande krav användas som innebär en låg exponeringsrisk från miljö- och hälsoskadliga ämnen. Produkter som har potential att cirkulera i ett giftfritt kretslopp bör premieras. Ansvarig nämnd eller bolag för beställningen av ett avtal är också ansvarig för att följa upp de krav som har ställts i avtalet.

Inriktningar och utvecklingsinsatser	Tid för genomförande	Planering och uppföljning	Berörda nämnder/bolag
Kemikaliekrav i enlighet med kommunkoncernens målsättningar ska alltid ställas vid upphandlingar av produkter, tjänster och entreprenader som barn och unga exponeras av.	Fortlöpande	Den nämnd eller bolag som beställer ett avtal är ansvarig för att följa upp ställda krav.	KS, FN, GGN, STN, KFN, SAN, Lokalfastigheter AB, Förvaltaren AB,
Kemikaliekrav ska, när det är relevant, ställas upphandlingar i enlighet med kommunkoncernens målsättningar i arbetet med en giftfri miljö.	Fortlöpande	Den nämnd eller bolag som beställer ett avtal är ansvarig för att följa upp ställda krav.	Samtliga nämnder och bolag
De avtalsprodukter inom ett avtal som uppfyller kommunkoncernens målsättningar inom giftfri miljö ska framhållas av leverantör och prioriteras vid inköp.	Fortlöpande	Den nämnd eller bolag som beställer ett avtal är ansvarig för att följa upp ställda krav.	Samtliga nämnder och bolag